

"RUUMIS ON OLEMISEN OLEMISTA ALTTIINA"

Jean-Luc Nancy, *Corpus*.
Suom. Susanna Lindberg,
Gaudeamus Helsinki 1996
(1992), 111 s.

Viime vuosina on monilla kielialueilla perustettu kokonaisia julkaisusarjoja, joissa käsitellään ihmisruumiiseen liittyvää problematiikkaa eri näkökulmista. Lääketieteen, psykologian ja antropologian ohella aiheesta ovat kiinnostuneet kirjallisuuden- ja taiteentutkijat, sosiologit, historioitsijat, kulttuurintutkijat ja viimein myös filosofit. Miten niin "viimein"? Ainakin, jos Jean-Luc Nancy on uskomisen, "filosofiassa ei koskaan ole ollut ruumista (muuta kuin *henkeä*)..." Teoksesaan *Corpus* ranskalainen filosofi Jean-Luc Nancy (s. 1940) pohtii nimenomaan ruumista koskevan filosofian mahdollisuutta. Samalla hän tulee luonnostelleeksi "filosofisen ruumiin" perusteita alttiuden, altistumisen (exposition) ja kosketuksen käsitteiden kautta.

Suomentaja Susanna Lindbergin puhuttelevan ja asiallisen esipuheen ohella johdattuksen Jean-Luc Nancy teokseen *Corpus* tarjoaa Gary Shapiron artikkeli "Jean-Luc Nancy and the Corpus of Philosophy." Artikkelin on ilmestynyt MacCannellin ja Zakarinin toimittamassa antologiassa *Thinking Bodies*. Yhdessä Gayatri Spivakin ("Response to Jean-Luc Nancy") tekstin kanssa se kommentoi Nancy ajattelua kontekstina *International Association for Philosophy and Literature* -järjestön kokoontuminen University of Californiassa, Irvinessa vuonna 1990.

Siinä missä Spivak kritikoit Nancy muun muassa monoteismista, loitsuamisesta, sentimentaalisuudesta ja sukupuolisuuden unohtamisesta, Shapiro pyrkii lähemmäs filosofista luentaa. Tällöin lähtökohtana on ajattelu, joka suuntautuu "pikemminkin corpukseen kuin ruumiiseen" eli johonkin,

joka ei vielä ole tyystin, kokonaan ja ehjänä läsnä ja täällä. Minusta Shapiro pyrkimys erottaa toisistaan puhe corpuksesta ja puhe ruumiista (body) on olennainen. Valitettavasti tämän eron esiin tuominen ei käännöksessä ole aina täysin onnistunut. Kääntäjä Lindbergiä tästä ei voine moittaa, sillä hän on ymmärtääkseni tehnyt kelpo työtä. Pikemminkin syynä voisi olla suomen kielen sanavarasto ja sen samalla sekä varsin rajallinen että kuolemakeskeinen ruumiskäsitteistö.

Nancy on omassa ajattelussaan ja ilmaisussaan reunoilla, filosofian ja ei-filosofian ääri rajoilla, niitä tutkimassa ja testaamassa. Taustaan kuuluu yhteistyö Strabourgin yliopiston kollegan Philippe Lacoue-Labarthin kanssa sekä tutkimukset, joissa on käsitelty mm. saksalaista romantiikkaa, vapauden filosofiaa, Kantia, Hegeliä ja Heideggeria. Hän on — myös suhteessa filosofian traditioon — kiihkeästi ja värisvästi epäkeskeinen, ek-sentriinen ja ek-staattinen. Tiettyssä mielessä *Corpus* on kuitenkin tutkielma yhdestä ainoasta lauseesta tai lauseenkappaleesta: *hoc est enim corpus meum* eli "tämä on siis ruumiini (teidän edestänne annettu, ottakaa se ja syökää se minun muistokseni)". Sanat, joilla ehtoollinen asetetaan, merkitsevät *Corpuksen* oluttuvuudet kielen, ruumiin ja rituaalin toistuvissa ja toisinaan sivuavissa kehissä. Sananmukaisesti niiden ydinalueilla ovat "tämyyden", "olemisen", "subjektiivisuuden" ja "ruumiin" käsitteverkostot, siis koko kristillisen länsimaisen perinteen "ruumiillisuus".

Tässä keinoitekoisessa jatkumossa ruumis syntyi Nancy mukaan tarpeesta erottaa sielu sen toiseudesta. Tavallaan ruumis siitetään Platonin luolan hämäryydessä ja se syntyy Golgatan ristillä inkarnoituaan kuin edemminkin lihaksi tulevana henkenä ja "hengen ruumiina". Luola paikantaa toisinaan liittyvät käsitteet toisiinsa liittyviksi (sisäpuoli-ulkopuoli, vanki-vankila, valo-pimeys, aito merkitys-simulacra) paikantamalla samalla koko ruumista koskevan myöhemmän keskustelun. Siinä kokonaisen ja ehjän ruumiin standardi on ennen muuta teologinen asia ja jollakin tavalla aina riippuvainen hengen läsnäolosta. Tässä on kuitenkin yhä syytä pitää mielessä käsitteellinen ero, jonka suhteen suomen kieli ei ole kovin antoisa toisin kuin esimerkiksi saksa (Körper-Leib) tai englantti (corpus-body). Tässä katsannossa "corpus" on tulemista ja "ruumis" olioistuneisuutta. Samalla tavalla Nancy teos käsittelee corpusta pikemminkin kuin ruumista, siis tulemista, olemista siten kuin se tapahtuu ja sen voidaan kuvitella tapahtuvan ennen olioita, ruumista (ja sen jälkeen). Juuri tässä suhteessa Nancy tähtäimessä on ruumiin itsellisyys, sen hengestä riippumaton "tässä oleminen", sen mureneva kovuus, "corpisuus".

Corpus on siten myös kielipeli. Lukijalle parhaimmillaan kiehtova siirtojen, syöttöjen ja sommitelmien kudos, pahimmillaan uuvutta-

vaa pallonsiirtelyä keskikentällä puolelta toiselle. Teos on tiivis, paikoin runollisuudessaan lähes mietelauseenomainen ja siinä luettavissa sekä varsin nopeasti että hyvin hitaasti. Määrällisesti tekstiä ei ole paljon, mutta se on pakattua ja pysäyttävää.

Keskeistä (ja pakattua) Nancy tyylille ovat luettelomaiset sanaketjut, litaniat, joiden avulla hän pyrkii ilmaisemaan tarkoitamansa kaikkine eri vivahteineen. Samalla ne tietysti ovat osoituksina merkitysten moninaisuudesta ja liukuvuudesta, siitä ettei corpus ole sidottavissa ja paikannettavissa kieleen ja kielen keinoin. Koska se on tulemista, se on parhaimmillaankin vain toistettavissa, ehdotettavissa, kokeiltavissa, manattavissa esiin: "Tämä, tämä, *tämä*... on aina liikaa tai liian vähän ollakseen se" (s. 23).

Keskeinen käsite niin ikään on "ulos kirjoittaminen" (excription), jonka voisi sijoittaa samaan kastiin ek-sentriksen, ek-staattisen ja eks-position kanssa. Tässäkin suhteessa pyrkimys on pois kirjoittamisen viittauksellisuudesta eli siitä, että sanan tärkein paino olisi aina siinä merkityksessä, johon se viittaa. Nancyllä sana itsessään on painava ja sillä tavalla keskeinen elementti myös ruumiista puhuttaessa: "Kirjoittamisen olemuksena on, että se koskee ruumista" (s. 27). Pikemminkin kuin merkityksiinsä tai viittauksiinsa, sana suhteutuu niihin toisiin sanoihin, jotka esimerkiksi äänneasultaan muistuttavat sitä. Nancy rakentaa tällaisen sarjan esimerkiksi sanojen veri, mieli, merkitys, aisti, suunta, ilman ja sata kesken, jotka ranskan kielen ääntämyksessä ovat lähellä toisiaan. Nämä sanat sitten laajenevat, avautuvat ja altistuvat moniulotteiseksi käsitteverkostoksi tai litaniaksi (s. 99), joka hajottaa kaikki eheyteen ja yhteyteen tähtäävät tulkintayritykset.

Ehkä tulemisen käsitteen voisi palauttaa Nietzscheen, mutta Nancy kohdalla suoremman kontaktin tarjoaa aikalaisyhteys Gilles Deleuzen ajatteluun. Toisin kuin Deleuze, Nancy kuitenkin samalla seisoo aatteellisten aikalaistensa, eritoten Hegelin, kanssa samassa ruodussa. Nancy itse on nähnyt artikkelissaan "The Deleuzian Fold of Thought" oman ajattelunsa ja Deleuzen suhteen ikään kuin mannerlaattojen välisenä hankautumisena toinen toisiinsa: siinä "nancyläiset" olemisen, luomisen ja kuoleman käsitteet liittymät "deleuzeläisiin" kaaoksen, leviämisen ja muutoksen käsitteisiin. Näitä käsitteellisiä linjoja yhdistää vain yksi yhteinen pyrkimys, vapaus, joka Nancyllä on keskeinen myös corpukseen ja ruumiin käsitteistöissä: "[...] vapaus itse on kokemus ja ruumis itse on kokemus: altistuminen, tapahtuminen" (s. 96).

Nancy kirjoitus pakottaa pohtimaan, niin sanojen merkitystä, argumenttien merkitystä, omaa pohtimista kuin myös tapaansa pakottaa. Ehkä juuri tässä mielessä — johtuen monista päällekkäisistä ja toisiinsa lomittuvista operaatioista — Nancy teksti on

hyvin "vaikeatajuista". Toisaalta, ollakseen corpuksesta ja sen yhteydessä ruumiista (tai kuten Susanna Lindberg toteaa, "sanan *corps* paino on *Corpuksen* aihe" (s. 13)), tekstin täytyykin olla "vaikeasti tajuista", eli hengen, tajunnan ja mielen kannalta hankalaa. Koska juuri sen klassisesta kaksoissidoksesta tässä pyritään irti, ja koska myös ajattelu (*penser*) on punnitsemista ja painoa (*peser*). Tuon vaikeuden voi kuitenkin kokea myös verhona, jonka takana eri käsitteillä puhutaan lähestulkoon samasta kuin mistä esimerkiksi Deepak Chopra on puhunut populaarissa ja "helppotajuisessa" muodossa.

Kenties corpukseseen liittyvä problematiik-

ka on Nancyn näkökulmasta kiinnostavaa juuri siksi — kuten hän itsekin toistuvasti toteaa — koska myös ruumis on aina ääriensä ja rajojensa tila. Siinä mielessä se on paikantumista, joka tekee itse paikantumisen kokemuksen ja ajattelun mahdolliseksi. Ruumis corpuksen merkityksessä on juuri sellainen reunatilojen, -ehtojen, -huomautusten, -merkintöjen, yli päätään kaiken "reunallisen" mahdollistaja, joka on sitten myös "nancyläisen" filosofian peruspiirre. Sen ydin on etuliitteessä "ex" tai vain lyhyesti merkissä "X", jossa rajalinjat risteytyvät toisiinsa mielen ja aineen leikkausviivoina: siinä on corpuksen tila. Jean-Luc Nancyn käsittelyssä venyvät nautinnollisesti ajattelun ja kielen ääret.

Tekstissä mainitut lähteet

Deepak Chopra, *lätön ruumis, ajaton mieli*. Suom. Elina Pokkinen. Otava, Keuruu 1995.

Juliet Flower McCannell & Laura Zakarin (eds.), *Thinking Bodies*. Stanford University Press, Stanford 1994.

Jean-Luc Nancy, "The Deleuzian Fold of Thought" teoksessa Paul Patton (ed.), *Deleuze: A Critical Reader*. Blackwell, London 1996.

Jukka Sihvonen